

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Creating a sign language out of everything and everywhere: an example from the deaf people of Bissau

Sousa da Silva Martins, M.

Citation

Sousa da Silva Martins, M. (2026, February 19). *Creating a sign language out of everything and everywhere: an example from the deaf people of Bissau*. LOT dissertation series. LOT, Amsterdam. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4292379>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4292379>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Samenvatting

Dit proefschrift presenteert een uniek verslag van de vorming van een dovensamenleving in de stad Bissau en het ontstaan van haar gebarentaal, de Guinese gebarentaal (LGG). Het onderzoek, dat in realtime is gedocumenteerd sinds het begin van de jaren 2000, laat zien hoe de gemeenschap zich vanaf het begin heeft georganiseerd en hoe de gebaarders een ontluikend lexicon hebben uitgebreid met behulp van *gestures* (horende gebaren).

De afwezigheid van een medische benadering van doofheid in Guinee-Bissau maakte de groei mogelijk van een dovensamenleving die vrij communiceert door middel van gebaren. Scholen en informele ontmoetingsplaatsen boden ruimte voor sociale contacten en bewustwording, waardoor een collectieve trots ontstond die pleitte voor het gebruik van LGG en die een grotere sociale integratie van doven aanmoedigde.

Om te onderzoeken of en hoeverre LGG is ontstaan op basis van *gestures*, is in deze studie een repertoire aan *gestures* gebruikt die specifieke concepten representeren. Methodologisch is het vernieuwend omdat de studie gebruik maakt van kleine groepen horende en dove deelnemers en put uit de metalinguïstische expertise van dove gebaarders. De linguïstische analyse vergeleek de vorm en betekenis van deze lokale gebaren met de eerste LGG-gebaren die zijn gedocumenteerd in de drie bestaande woordenboeken (2005, 2006 en 2017). De resultaten laten zien dat de *gestures* grotendeels onveranderd in het LGG-lexicon terecht zijn gekomen, volgens drie integratieroutes: directe integratie van een *gesture* als LGG-gebaar, integratie van enkele *gesture*-varianten, en integratie van verschillende overlappende *gestures* die verweven zijn in netwerken van vorm en betekenis, als veel gebaren.

Een groot aantal van deze lokale gebaren geïntegreerd in de LGG werd het beginkapitaal voor de semantische, morfologische en grammaticale uitbreiding van de LGG. Semantisch gezien laat de ontwikkeling van verwantschapstermen zien hoe gebaren voor kernfamilierelaties gebaseerd zijn op gestures, vaak in combinatie, terwijl gebaren voor relaties buiten het kerngezin later verschijnen en bijvoorbeeld terugvallen op initialisatie. Deze diachrone opeenvolging toont de vroege ontwikkeling van een verwachte typologische hiërarchie. De termen voor kleuren breidden zich op dezelfde manier uit volgens een typologische hiërarchie. Bovendien weerspiegelt de uitbreiding van kleur-gebaren de sociolinguïstische context waarin LGG zich ontwikkelde, namelijk in door mannen gedomineerde interactieruimten, wat gereflecteerd wordt in de vele voetbalverwijzingen. Morfologisch gezien heeft ongeveer de helft van de verzamelde gebaren zich uitgebreid tot gebarenfamilies door middel van samenstelling en afleiding. Deze processen, die in real time gevolgd werden tijdens de eerste twee decennia van het ontstaan van LGG, weerspiegelen patronen die waargenomen werden in andere gebarentalen. Terwijl compositie de meest productieve strategie bleek te zijn voor lexicale uitbreiding - in het bijzonder wanneer deze gerelateerd was aan verwantschap en hyperonymie - kwam afleiding vaker voor bij gebaren die geworteld waren in op het lichaam geplaatste en betekenisvolle handvormen. Grammaticaal gezien blijkt het geval van het gesture voor 'slaan' in LGG vergelijkbaar te zijn met andere gebarentalen en gesproken talen, door de uitbreiding van een hoofdwerkwoord naar vergeleken en bena-drukkende functies.

Globaal gezien laat dit proefschrift zien hoe dove gemeenschappen gestures uit de maatschappij gebruiken als cultureel kapitaal en hoe deze gestures, in vorm en betekenis, de lexicale uitbreiding stimuleren en zo een nieuwe gebarentaal smeden uit alles en overal.